

HASANKEYF KAZI BULUNTULARI (2021)

Doç. Dr. Zekai ERDAL¹

Özet

Hasankeyf, Batman ilinin güneydoğusunda yer almaktadır. Hasankeyf'in doğusunda Siirt'in Kurtalan ve Eruh ilçesi yer almaktadır. Güneyden, Mardin'in Dargeçit ilçesi ve Batman'ın Gercüş ilçesi ile çevirili olan ilçe kuzeyde Batman ili ve Beşiri ilçesi ile sınırlanmaktadır. Dicle Nehri'nin kıyısında yer alan eski Hasankeyf (Aşağı Şehir), Ilısu Barajı'nın yapımıyla sular altında kalmıştır.

Eski kent dokusunun tamamı 1981 yılında I. derece arkeolojik sit alanı ilan edilmiştir. 1986 yılında başlayan kazı çalışmaları Mardin Müze Müdürlüğü Başkanlığında, Prof. Dr. M. Oluş ARIK tarafından sürdürülmüştür. 1991 yılında GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın desteğiyle "Hasankeyf Tarihi ve Arkeolojik Sit Alanı Araştırma, Kazı ve Kurtarma Projesi" adı altında kapsamı genişletilmiştir. 2004 yılına kadar devam eden kazılarla, Sultan Süleyman ve Koç Camileri ile civarlarındaki külliye yapıları, Aşağı Şehir'in merkezi dokusu ve seramik fırınları ortaya çıkarılmıştır.

2004 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile Hasankeyf kazı ve araştırmaları Prof. Dr. Abdüsselam ULUÇAM'a devredilen kazı 2017 yılına kadar onun başkanlığında devam etmiştir.

2017-2021 yılları arasında Hasankeyf Arkeolojik Kazıları öncesinde Batman Müzesi başkanlığında, sonrasında Hasankeyf Müzesi başkanlığında yapılmıştır.

2021 yılı itibariyle de Hasankeyf Kazıları Mardin Artuklu Üniversitesi öğretim üyesi Doç. Dr. Zekai ERDAL başkanlığından yürütülmeye başlanmıştır.

¹ Mardin Artuklu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

2021 yılında Büyük Sarayın doğusunda yer alan mezarlık alanda, A, B, C, B1, C1 plankarelerinde kazı çalışmaları yapılmıştır. 3332 adet sırlı ve sırsız seramik parçası kırık halde ele geçirilmiş ve bunlar istatistik formu üzerine işlenmiştir. Bunlardan 1039 adet seramik parçası sırlı, 2293 adet sırsız seramiktir. B, C, B1 ve C1 açmaları genelinde 30 adet mezar tespit edilmiştir. 2021 yılına ait kazı çalışmalarında 25 adet sikke, 1 tane yüzük, 1 adet çift gümüş küpe ve 5 adet farklı materyallerden obje; 10 adet boncuk dizini, 1 adet cam halka ve cam parçaları; 4 taş gülle, 1 adet akik taşından yüzük; 1 adet zihgir, (okçu yüzüğü) 1 adet halka ve 1 adet oyun zarı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hasankeyf, Artuklular, Eyyubiler, Kale, Kazı Buluntuları

HASANKEYF EXCAVATION FINDS (2021)

Abstract

Hasankeyf is located in the southeast of Batman province. Kurtalan and Eruh districts of Siirt are located to the east of Hasankeyf. It is surrounded by Dargeçit district of Mardin and Gercüş district of Batman in the south and bordered by Batman province and Beşiri district in the north. The old Hasankeyf (Lower City), located on the banks of the Tigris River, was flooded by the construction of the Ilisu Dam.

The entire old city texture was declared a Grade I archaeological site in 1981. Beginning in 1986, excavations were carried out by Prof. Dr. M. Oluş ARIK under the direction of Mardin Museum Directorate. In 1991, with the support of the GAP Regional Development Administration, the scope was expanded under the name of “Hasankeyf Historical and Archaeological Site Research, Excavation and Salvage Project”. Until 2004, the excavations revealed the Sultan Suleiman and Koç Mosques and the complex structures around them, the central texture of the Lower City and ceramic kilns.

In 2004, Hasankeyf excavations and researches were transferred to Prof. Dr. Abdüsselam ULUÇAM by the Decree of the Council of Ministers and continued under his presidency until 2017. Between 2017-2021, Hasankeyf Archaeological Excavations were carried out first under the presidency of the Batman Museum and then under the presidency of the Hasankeyf Museum. As of 2021, Hasankeyf Excavations started to be carried out under the chairmanship of Mardin Artuklu University faculty member Assoc. Prof. Dr. Zekai ERDAL.

In 2021, excavations were carried out in plan-squares A, B, C, B1, C1 in the cemetery area located east of the Great Palace. 3332 glazed and unglazed ceramic sherds were recovered in broken state and these were processed on the statistical form. Of these, 1039 sherds are glazed and 2293 are unglazed. 30 graves were identified throughout Trenches B, C, B1 and C1. During the 2021 excavations, 25 coins, 1 ring, 1 pair of silver earrings and 5 objects of different materials; 10 bead strings, 1 glass ring and glass fragments; 4 stone cannonballs, 1 agate stone ring; 1 mindgir (archer's ring), 1 ring and 1 game dice were found.

Keywords: Hasankeyf, Artuqids, Ayyubids, Fortress, Excavation Finds.

1. Giriş

Hasankeyf, Batman ilinin güneydoğusunda yer almaktadır. Hasankeyf'in doğusunda Siirt'in Kurtalan ve Eruh ilçesi yer almaktadır. Güneyden, Mardin'in Dargeçit ilçesi ve Batman'ın Gercüş ilçesi ile çevirili olan ilçe kuzeyde Batman ili ve Beşiri ilçesi ile sınırlanmaktadır. Dicle Nehri'nin kıyısında yer alan eski Hasankeyf (Aşağı Şehir), Ilısu Barajı'nın yapımıyla sular altında kalmıştır.

Eski kent dokusunun tamamı 1981 yılında I. derece arkeolojik sit alanı ilan edilmiştir. 1986 yılında başlayan kazı çalışmaları Mardin Müze Müdürlüğü Başkanlığında, Prof. Dr. M. Oluş ARIK tarafından sürdürülmüştür.

1991 yılında GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın desteğiyle "Hasankeyf Tarihi ve Arkeolojik Sit Alanı Araştırma, Kazı ve Kurtarma Projesi" adı altında kapsamı genişletilmiştir. 2004 yılına kadar devam eden kazılarla, Sultan Süleyman ve Koç Camileri ile civarlarındaki külliye yapıları, Aşağı Şehir'in merkezi dokusu ve seramik fırınları ortaya çıkarılmıştır.

Büyük Saray ile Dicle Nehri kenarındaki Mardinike Camii'nde başlanan çalışmalar tamamlanamamıştır. Alman Arkeolojisi Enstitüsü'nden Dr. Peter SCHNEIDER ve ekibi 2001- 2003 yılları arasında Er-Rızk Camisi'nde kazı yapmış, harimin bir bölümü ortaya çıkarılmıştır. TACDAM projesi kapsamında Doç. Dr. A. Uzay PEKER ve ekibi tarafından İç Kale'de sivil yerleşmeye ait örnekler üzerinde belgeleme çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

2004 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile Hasankeyf kazı ve araştırmaları Prof. Dr. Abdüsselam ULUÇAM'a devredilen kazı 2017 yılına kadar onun başkanlığında devam etmiştir.

2017-2021 yılları arasında Hasankeyf Arkeolojik Kazıları öncesinde Batman Müzesi başkanlığında, sonrasında Hasankeyf Müzesi başkanlığında yapılmıştır.

2021 yılı itibariyle de Hasankeyf Kazıları, Mardin Artuklu Üniversitesi öğretim üyesi Doç. Dr. Zekai ERDAL başkanlığından yürütülmeye başlanmıştır.

Batman İli, Hasankeyf İlçesi'ndeki 2021 yılı kazı çalışmaları 07/08/2021 tarihinde başlamış; 27/12/2021 tarihinde sona ermiştir. 2021

yılı kazı çalışmaları kazı sezonunda 2 alanda yürütülmüştür. Kazı çalışmaları 2017 kazı sezonunda kazılan, ancak tamamlanamayan

Büyük Saray ile, Büyük Saray'ın güneydoğusundaki Büyük Saray müstemilatının kuzey duvarının kuzeyindeki alanda gerçekleştirilmiştir.

37.42.35 N-41.24.30 E Koordinatlarında bulunan Hasankeyf kalesi Büyük Saray'ın kuzey-güney uzantılı "L" şeklindeki blok kesme taşlardan örülü beden duvarının kuzey tarafındaki köşe kısmında kazı çalışmalarına başlanmıştır. Kazı çalışmalarına yüzey ot temizliğiyle başlanmış olup, doğu-batı yönünde HKFK-21-BSD koduyla A-B-C ve kuzey paralelinde B1 ve C1 açmalarından oluşan 5 adet açma belirlenmiştir.

Açmaların mezarlık alanda olması, mezarların çapraz ve birbirleriyle keşişecek şekilde konumlanması sebebiyle açmaların arasında araba yolu bırakılmamıştır.

Kazı alanı ve açmalarda ele geçen seramik ve diğer buluntulardaki çeşitlilik ile toprak dolgu malzemesi, kazı yapılan alanın bir dönemin hafriyat ve çöplük alanı olduğu, Büyük Saray'ın ana beden duvarının yukarı kısmından buraya boşaltıldığı kanaatini güçlendirmektedir.

Tüm açmalarda toplam 25 adet aşırı korozyonlu sikke buluntu, 1 adet zihgir yüzük, 1 adet kırmızı renk akik yüzük, 1 adet fildişi halka, 1 adet cam yüzük ve 2 adet aşırı korozyonlu metal yüzük parçası, 1 adet çift küpe ve 2 adet aşırı korozyonlu tel şeklinde küpe parçası, 1 adet pişmiş topraktan at figürini, 1 adet muhtemelen Roma dönemi zar buluntu ve farklı mezarlardan ele geçen yakın dönem mavi renk ağırlıklı boncuk dizini genelde boyun ve ayak bilekleri bölgesinde toprakla karışık eleme yoluyla ele geçmiştir.

2. Kazı Buluntuları

2.1. Mezarlar

2021 yılı kazı sezonunda A açması hariç B, C, B1 ve C1 açmaları genelinde 30 adet mezar tespit edilmiş olup rölöveleri alınmış, fotoğraflanmış ve krokileri çizilmiştir. Bunlardan 4 tanesi çocuk, diğerleri ise yetişkin bireylere ait olduğu tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalar mezar bilgi formlarına işlenmiştir.

Mezarların tipi ve sayıları

Baş ve Ayak Şahideli, Pehleli	1	B1
Baş Şahideli, Pehleli	1	C1/3
Baş Şahideli	2	B2 ve B9
Şahidesiz Basit Tipte Mezarlar	26	
Toplam	30	

2.2. Seramikler

Büyük Sarayın doğusunda yer alan mezarlık alanda, A, B, C, B1, C1 plan karelerinde kazı çalışmaları yapılmıştır. 3332 adet sırlı ve sırsız seramik parçası kırık halde ele geçirilmiş ve bunlar istatistik formu üzerine işlenmiştir. Bunlardan 1039 adet seramik parçası sırlı, 2293 adet sırsız seramiktir. Sayısal döküm tablosu sırlı ve sırsız olmak üzere başlıca iki gruba ayrılmıştır. Kendi içerisinde ise; kap türlerine, süsleme tekniğine ve formuna göre alt başlıklar oluşturularak tasnif edilmiştir. Bu seramiklerden belirli form, tür, yapım ve süsleme tekniği gibi farklı özellik taşıyan A-B-C-B1-C1 açmalarına ait 125 seramiğe envanter numarası verilerek, gerekli incelemeler ve çizimleri yapılmıştır. Envanter numarası verilen seramikler laboratuvarında mekanik ve kimyasal temizlikleri yapılarak, birleşen eserler yapıştirilmiştir.

Mezarlık alanında bulunan sırsız seramikler; küp, testi, pişirme kabı, kase, tabak, lüle, çömlek ve farklı kap türlerine ait kenar, gövde, dip, kulp, kapak, kapak tutamağı ve emzik parçalarından oluşmaktadır. Sırsız buluntularda ağırlıklı olarak kazıma, rulet, barbutin, kalıp baskı, baskı ve perdah tekniği görülmektedir. Çalışmalar kapsamında değerlendirmeye alınan kalıp baskı ve kazıma teknikli seramiklerde bitkisel, kıvrık dallar, palmet, rumi, yazı taklidi bezemeler, rozetler içine yerleştirilmiş kuş ve çift başlı kartal motifleri görülmektedir. Çok sayıda su sistemi için kullanılan künkler, mimaride hafifletme unsuru olarak kullanılan pöhrenk parçaları bulunmuştur. Bulunan seramik buluntuların büyük çoğunluğunu form vermeyen sırsız amorf parçalar oluşturmaktadır.

Mezarlık alandaki sırsız seramiklerin hamur rengi; krem rengi, kahverengi, gri, kırmızı ve bu renklerin tonlamalarıdır. Sırsız seramiklerin

hamurları genel olarak sert dokulu, orta yumuşaklıkta ve iri gözeneklidir. Gözenekler tam kaplardan gözlemlendiği üzere kenar kısımlarında daha yoğun, dibe yakın kısımlarda küçülerek sayıları azalmıştır. Hamur katkılarında genel olarak orta büyüklükte taş ve kireç parçaları, mika ve şamot katkıları küçük boyutlu ve orta yoğunluktadır. Katkı madde dağılımı kapların kenar kısımlarında daha seyrek oranda yer alırken, gövdeden başlayarak dip kısmına doğru yoğunluğu artmaktadır. Buluntulardan sırlı seramikler, tekniklerine göre alt gruplara ayrılıp değerlendirilmeye alınmıştır. Tek renk sırlı, kazıma (sgraffito) boyalı kazıma, sıraltı boyama, turkuaz sıraltı siyah boyama, mavi-beyaz sıraltı boyama, lüster, seledon teknikleri görülmektedir. Selçuklu döneminde yaygın olarak görülen, sırüstü boyama tekniği olan lüster teknikli seramikler sadece Büyük Saray restorasyon dolgu tahliyesi sırasında ortaya çıkarılmıştır. Sırlı seramikler arasında kase, tabak, kandil, çanak ve bunlara ait kenar, gövde, dip, kulp, boyun parçası yer almaktadır. Sırlı seramiklerin hamur rengi, tek renk sırlı, boyalı kazıma ve kazıma eserlerinde sarımsı kırmızı, kırmızımsı sarı, mavi-beyaz sıraltı boyama ve lüster eserlerde krem, beyaz, pembemsi beyaz, gri ve bu renklerin çeşitli tonlarıdır (Fot. 1). Genel olarak sert ve sık dokulu hamurların gözenekleri küçük boyutlu ve orta yoğunluktadır. Katkı malzemesi olarak kireç, kum, ince taneli kuvars, şamot, mika ve taş görülmektedir. Bu katkılar kırmızı hamurlularda iri taneli ve seyrek orandayken, beyaz hamurlularda küçük boyutlu ve orta yoğunluktadır. Buluntuların sır rengi yeşil, sarı turkuaz tonlamaları ve şeffaftır. Astar rengi, krem beyaz ve deve tüyü rengidir. Buluntular içerisinde Selçuklu dönemi 12.-13.yüzyıla ait tek renkli sekiz kollu yıldız ve haçvari formlu ve formu belirlenemeyen duvar çinileri de yer almaktadır. Çiniler turkuaz, mor, yeşil, kobalt mavisi sırlı olup beyaz, krem renkli hamurludur.

Seramiklerde görülen süsleme teknikleri ise bitkisel, geometriktir. Bitkisel bezeme içinde palmet, rumi, yaprak, yazı taklidi bezeme, yazı kuşağı, insan ve hayvan figürü birlikte yer almaktadır. Geometrik motifler arasında dilimli kompozisyonlar, baklava dilimleri, zikzaklar, birbirini takip eden ok ucu motifleri, altı kollu yıldızlar yer almaktadır. Hayvan figürleri içerisinde kuş, ördek, çift başlı kartal yer almaktadır.

Seramik buluntuların en yoğun grubunu tek ren sırlı seramikler oluşturmaktadır. 953 adet tek renk sırlı seramik parça incelenip istatistik formu-

na işlenmiştir. Tüme yakın kase, tabak, testi, kandil, küp, çanak formunda kaplar ile bunlara ait kenar, gövde, dip, kulp, boyun e tutamak parçaları bulunmuştur. Tüme yakın tabak ve kaselere ek olarak 327 kenar, 502 gövde, 18 kulp, 99 dip, 6 kandil ve 1 parça tutamak ele geçmiştir. Bunlardan 19 parça numara verilerek etüt için ayrılmıştır. Kenar parçaları, düz, hafif dışa çekik, dışa çekik, hafif içe çekik formdadır. Dip parçaları düz dipli, kısa halka kaideli ve yüksek halka kaidelidir. Kandiller çanak formulu, yüksek kaideli ve kaidesiz hazneli formdadır.

İkinci yoğun grubu boyalı kazıma teknikli seramikler oluşturmaktadır. Toplam 195 adet boyalı kazıma teknikli 90 kenar, 84 gövde, 21 dip parçası incelenip istatistik formuna işlenmiştir. Bunlardan 22 parça numara verilerek etüt için ayrılmıştır. Yeşil, krem, sarı sırlı, boyalı kazıma tekniğindeki seramiklerde, yeşil, mor, hardal sarı, kahverengi renklerinde boyama yapılmıştır. Krem rengi tonlarında kullanılan astar bazı parçalarda daha kalın uygulanmıştır. Boya ve sırda olan bozulmalar motiflerde kayma ve deformelere neden olmuştur. İnce kazıma (fine sgraffito) olan seramiklerde çizgiler daha keskin ve boyamalar daha net haldedir. Boyalı kazıma teknikli bir tabağa ait gövde parçası üzerinde ince dilimler arasına yerleştirilmiş Arapça yazı kuşağı yer almaktadır (Fot. 2).

Sıraltı boyama teknikli seramiklerde farklı üsluplar görülmektedir. 56 kenar, 52 gövde, 9 dip parçasına ait toplamda 117 sıraltı boyama teknikli seramik istatistik formuna işlenmiştir. Bunlardan 13 parçaya numara verilerek etüt için ayrılmıştır. Renkli ya da renksiz, şeffaf sır altına tek ya da çok renkte boyama yapılmıştır. Rakka tipi (N.Ö. Fındık: 2000), olarak adlandırılan turkuaz sıraltı siyah boyama teknikli seramikler sınırlı sayıda ortaya çıkmıştır. Sıraltı boyama eserler genellikle şeffaf sır altına mavi ve tonları ile yapılmış bezemeye sahiptirler. Beyaz hamurlar yumuşağa yakın, gevşek dokulu olup krem rengi astarlıdır. Kırmızı ve pembe hamurlular orta yumuşaklıkta ve sık dokuludur. Sır tabakasının özellikle tabak ve kase formlarında dibe doğru birikinti yapıp kalın bir tabaka oluşturduğu görülmektedir. Turkuaz sıraltı siyah boyama seramiklerden ikisi kırmızı hamurlu, tek bir dip parçasında hamur rengi muhtemelen pişirim kaynaklı olarak siyah renktedir. Sıraltı boyama tekniğinde bitkisel bezemelerden kıvrık dallar, cepheden çizilmiş çiçekler görülürken, geometrik bezemelerde uzun sonsuza açılan ışınlar yanında altı kollu yıldız motifleri dikkat

çekmektedir. Şeffaf sıraltı boyama tekniğinde yapılmış bir tabağa ait kenar parçasında karmaşık bitkisel bezemeler görülmektedir (Fot. 3).

Kazılarda en yoğun buluntuları sırsız seramikler oluşturmaktadır. 2808 adet kırık halde bulunmuş olan sırsız seramik parçası incelenip istatistik formuna işlenmiştir. Sırsız kaplatın büyük bir bölümü tornada şekillendirilmiş, yüzeyleri bezemesiz, sade olduğu gibi 366 adet kazıma, 2 adet barbutin, 64 adet kalıp baskı, 135 adet rulet bezemelidir. Sırsız seramiklerde hamur, kırmızı, krem rengi, kahverengi, gri-siyah renkler ile tonlamaları olup taş, kireç, kuvars, şamot, mika katkıları kullanılmıştır. Hamurları sert dokulu, orta gözenekli ve katkılar orta büyüklüktedir. Astar rengi krem rengi ve tonlarıdır. Roma dönemine tarihlendirilen iki örnekte kırmızı astar kullanılmıştır. Buluntular arasında iki adet çömlek tam, bir adet testi tüme yakın halde bulunmuştur.

Kalıp baskı seramikler içerisinde HKFK-21-BSD-I-51 envanter numaralı eserde çift başlı kartal motifi yer almaktadır. Dairesel madalyonlar içerisinde kıvrık dal motifleri ile birlikte yer alan çift başlı kartalların sadece gövde hatları belirlenmiş, yüzleri, kanat kısımları ve kuyruklarında bezeme görülmemektedir. Yan yana birbirleri ile kesişecek şekilde yerleştirilen madalyonlar testi gövdesini çevrelemektedir (Fot. 4).

Aynı şekilde kalıp baskı tekniği ile yapılmış bir örnekte karşılıklı yerleştirilmiş kuşlar vazodan su içerken betimlenmiş, başka bir örnekte ise tek başına yan cepheden verilen daha küçük kuş figürleri yer almaktadır. Bu örneklere süsleme kompozisyonu olarak çok benzerlik gösteren seramik kaplar, Elazığ Müzesi koleksiyonunda görülmektedir (K. Sürmeli 2019:519-528). Bu kaplar Zengi Atabekler dönemine tarihlendirilmiştir. Sadece bir örnekte başının iki yanında kuş motifi yer alan, başında börk bulunan, yüzü tahrip olmuş insan figürü yer almaktadır.

Buluntulardan HKFK-21-BSD-I-118 envanter numaralı, M.Ö. birinci bin yıla tarihlendirilen hayvan figürünü el ile şekillendirmedi. Ayak ve kuyruğu kırık olan figürünün gözleri ve çenesinin altından kulaklarına doğru uzanan yuları apliktir. Yüz kenarlarındaki aplikler ve sırtındaki semer benzeri çıkıntıdan dolayı at olabileceği düşünülmektedir. Gövdenin biçimi ve üzerinde yer alan parmak izleri el yapımı olduğunu kanıtlamaktadır. Coğrafi olarak yakın olan Şanlıurfa Müzesinde yer alan 83/160 envanter

numaralı, Erken Tunç Çağı'na tarihlendirilen pişmiş toprak boğa figürininin göz aplikleri ve boynuz formları yakınlık göstermektedir (Ç. Yücel 2017:149-171).

Kazılarda bulunan HKFK-21-BSD-I-128 envanter numaralı pişmiş toprak figürin, yüz hatları ve formu, Cizre Ulu Camii kapı tokmağında karşılıklı iki ejder figürünün ortasında yer alan aslan ile büyük benzerlik göstermektedir (O.C. Tuncer 1981: 95-136). Ön ayakları ve sırt kısmında kırıklar olan figürin, Hasankeyf'te önceki yıllarda kazılarda ortaya çıkarılmış seramik oyuncaklar ile büyük benzerlik göstermektedir (N.Ö. Fındık 2014: 101).

Roma dönemine tarihlenen kırmızı astarlı seramiklerden HKFK-21-BSD-I-119 numaralı kenar parçası Afrika üretimi kırmızı astarlı seramik grubunda yer alır Formu, Hayes Form61 olup en geç M.S. 7. Yüzyıla tarihlendirilmektedir (J. W. Hayes 1972). HKFK-21-BSD-I-110 numaralı terra sigillata örneği ise Hayes Form 4b olup, M.Ö. 1. Yüzyılın 2. Yarısı ile M.S. 1. Yüzyılın başına tarihlendirilmektedir (E. Cooper 1972).

2.3. Metaller

2021 yılına ait kazı çalışmalarda bulunan 25 adet sikkenin 5 tanesi gümüş, geriye kalan 20 sikkenin bakır alaşımlı tunç (bronz) olduğu tespit edilmiş ve metallerin alaşım özelliklerine göre müdahale edilmiştir. Kazı çalışmalarında bulunan ve konservasyondan geçirilen gümüş 1 yüzük, 1 çift gümüş küpenin ve 5 adet farklı materyallerden objenin konservasyon ve belgeleme işlemleri gerçekleştirilmiştir.

SONUÇ

Kazı alanının, kullanıldığı dönemde bir nevi çöplük olarak değerlendirilmesinden dolayı, kronolojik bir tabaka vermemektedir. Bu nedenle de kronolojiye uymayan farklı dönemlere ait eserlerin çıkmış olması tarihlen-dirme ve dönemleme de sorunlar çıkarmaktadır.

2021 yılında Büyük Saray'ın doğusunda yer alan Mezarlık kazı alanında Ortaçağ Hasankeyf'inde günlük yaşamdan izler taşıyan çok sayıda sırlı ve sırsız seramik parçalar tüm, tüme yakın ya da parçalar halinde ele geçmiştir. Bulunan seramiklerin büyük bölümü, Hasankeyf'te Eyyubi Dö-neminde üretim yapılan Salahiye Atölyesinde üretilmiştir. Sırlı ve sırsız seramiklerde hamurun renk ve dokusu, formlar, bezeme teknikleri bu atöl-ye üretiminin ürünleri olduğunu göstermektedir (M. Çeken 2005). Alanı mezarlık olarak kullanılması ve buna bağlı olarak taşınan toprak ile birlikte çok farklı kültür katmanlarının bir arada varlığı tespit edilmiştir. Buradaki geç döneme yani Osmanlı dönemine kadar yerleşimin varlığı yine sera-miklerden anlaşılmaktadır. Kazı alanında ele geçen 2 adet lüle, buradaki 17-18.yüzyıl Osmanlı izlerini yansıtmaktadır.

Özellikle Osmanlı dönemine ait mezarlarda tabut kullanımının tespit edilmesi, dönemim gömü anlayışı ile İslam anlayışının günümüzdeki uy-gulamalardan farklı olduğunu ortaya koymaktadır. Bir diğer ilginç olay ise İslami dönem mezarlardaki kadın cesetlerinde tespit edilen boncuk takı-lardır.

KAYNAKÇA

Cooper, Emmanuel (1972). *History of Pottery*, London.

Yücel, Çağatay (2017). “Şanlıurfa Müzesinden Bir Grup Hayvan Biçimli Pişmiş Toprak Figürin”, *The Journal of Social Sciences* 18/18, s. 149-171.

Çeken, Muharrem (2005). “Anadolu’da Bir Seramik Üretim Merkezi Hasankeyf”, *ÇANAK, I. uluslararası Seramik Sempozyumu*, s. 469-487.

Hayes, W. John (1972). *Late Roman Pottery*, London.

Sürmeli, Kader (2019). “Elazığ Müzesi’ndeki Sırsız Figürlü Seramiklerin Yeniden Yorumlanması”, *Journal of International Social Research* 12/67, s. 519-528

Fındık, Nurşen Özkul (2008). *Hasankeyf Seramikleri: 2004-2006*, Ankara.

_____ (2014). “Anadolu Arkeolojisinde Bazı Seramik Oyuncaklar (XII-XV. Yüzyıllarda)”, *Milli Folklor*, 101, s. 252-264.

Tuncer, Orhan Cezmi (1981). “Cizre Ulu Cami ve Medresesi”, *Yıllık Araştırmalar Dergisi* 3, s. 96-136.

Fot. 1: Lüster Tekniğinde Seramik

Fot 2: İnce Kazıma (Fine Sgraffito) Seramik

Fot 3: Şeffaf Sıraltı Boyama Tekniğinde Tabak Parçası

Fot. 4: Çift Başlı Kartal Bezemeli Kalıp Baskı Seramik